Något om kommunalskatteavdraget för s. k. ofullständiga familjer

Av kammarrättsrådet Hans Bylin

Ensamstående med minderårigt barn benämns vanligen ofullständig familj. Numera behandlas sådana skattskyldiga i väsentliga hänseenden på samma sätt som gift skattskyldig. Detta gäller bl. a. förvärvsavdrag, ortsavdrag och skala för statlig inkomstskatt. Beskattningsläget är emellertid inte fullt konsekvent utformat. Så t. ex. är reglerna för förvärvsavdrag för skattskyldig med inkomst av jordbruksfastighet fördelaktigare för ofullständiga familjer än för makar (se prop. 14/1965 s. 32).

Benämningen ofullständig familj är en sociologisk och inte en skatterättslig term. Den förekommer inte heller i skatteförfattningarna men däremot i motiven till propositioner och andra förarbeten. I och för sig är uttrycket ofullständig familj en lätthanterlig formel. Enligt en till redaktionen ställd skattefråga, som besvarats genom denna artikel, råder det emellertid osäkerhet bland taxeringsnämnderna om innebörden av begreppet ofullständig familj. Anledningen härtill är bl. a. följande. I propositionen nr 14/1965 används uttrycket ofullständig familj i den s. k. reciten eller inledningen (s. 32) för att täcka vad man vanligen avser med ofullständig familj d. v. s. ensamstående med minderårigt barn. I departementschefens uttalande (s. 46) angående kommunalskatteavdraget sägs följande:

— — — ”Det på detta sätt beräknade minimiavdraget bör dock inte få överstiga 4.500 kr. för makar och för ofullständiga familjer samt 2.250 kr. för övriga skattskyldiga.” — — —

Motsvarande skrivsätt återfinns också i propositionen nr 7/1967 (s. 20). Jfr också byråchefen Stig Sagnerts artikel i Skattenytt 1968 s. 10, där Sagnert hänför sig till departementschefen.

Författningstexten i 4 § förordningen om statlig inkomstskatt (SFS nr 40/1967) överensstämmer med den i propositionen föreslagna texten. I förhållande till bestämmelserna om t. ex. ortsavdrag har den emellertid en snävare avgränsning. Författningstexten lyder:

— — — ”För den som under beskattningsåret varit ogift (varmed jämställes änka, änkling eller frånskild) och haft hemmavarande barn under 18 år medges likaså avdrag med minst 4.500 kr.” — —

Till skillnad från bestämmelserna om ortsavdrag saknas alltså i 4 § kategorin gift skattskyldig, som under beskattningsåret inte levt tillsammans med andre maken. Detta måste innebära att hemskild skattskyldig med hemmavarande barn eller annan sådan skattskyldig, som inte sammanlever med den andre maken, beträffande kommunalskatteavdraget inte kan få det högre minimiavdraget. Detta avdrag äger endast sådana ofullständiga familjer rätt till, som består av — förutom hemmavarande barn — ogift, änka, änkling eller frånskild. Hemskild person är nämligen fortfarande gift och kan inte

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-17 18:39:51

jämställas med frånskild. Se t. ex. C. G. Björling, Lärobok i civilrätt, sjunde upplagan s. 282: "Hemskillnad är icke upplösning av äktenskapet, blott hävande av makarnas sammanboende, enligt beslut av domstol," — — — Skall hemskild likställas med ogift fordras det en särskild regel. En sådan förekommer t. ex. i uppbördsförordningen 4 § men inte i förordningen om statlig inkomstskatt. — Se också Mutén, Familjebeskattningen s. 61.

Det förhållandet att hemskilda eller andra särlevande makar med barn inte kan få det högre minimiavdraget måste betecknas såsom en brist. Motsvarande brist, som förekom i tidigare bestämmelser om ortsavdrag för husföreståndarinna, påtalades bl. a. av 1957 års sambeskattningsrevision (SOU 1959: 13 s. 155—163). Bristen uppkom genom 1919 års lagstiftning (prop nr 259/1919) då avdrag för husföreståndarinna infördes vid den statliga beskattningen. Vid den kommunala beskattningen infördes rätten till avdrag först året därpå. Begreppet frånskild har sedan 1919 års lagstiftning genomfördes föranlett missförstånd, se s. ex. rättsfallet RÅ 1957 Fi 1315. Såsom framgår av den till redaktionen ställda frågan förekommer fortfarande osäkerhet om innebörden av begreppen hemskild och frånskild.

Från och med 1969 års taxering kommer emellertid skillnaden mellan hemskild och frånskild att sakna betydelse för rätten till avdrag för kommunalskatt. Riksdagen har nämligen bifallit två motioner, se BevU 18/1968, varigenom make med hemmavarande barn under 18 år, som inte sammanlever med den andre maken, får samma rätt till minimiavdrag som gifta, sammanlevande makar.

Förutom nämnda inkonsekvens beträffande kommunalskatteavdraget brister det också i konsekvens i fråga om avdraget för kapitalförsäkringar. Avdrag medges med högst 250 kronor eller för samtaxerade makar med högst 500 kronor. Ogift skattskyldig med hemmavarande barn under 18 år äger också rätt till avdrag med högst 500 kronor. Med ogift jämställs änka, änkling och frånskild men däremot inte särlevande makar t. ex. hemskilda (BevU nr 18/1968). Denna inkonsekvens saknar emellertid i allmänhet nämnvärd ekonomisk betydelse för de skattskyldiga, vilket torde ha varit en anledning till att motionerna inte bifölls av riksdagen till den del de avsåg försäkringsavdraget.

Open access från www.skattenytt.se, 2026-11-17 18:39:51